

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กรณีศึกษาอำเภอโกสุมพิสัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังมี รายละเอียดเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. แนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล
3. ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547
6. ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา
  - 7.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
  - 7.3 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยภายในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

## การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management)

### 1. ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2) ได้ให้ความหมาย การบริหารโรงเรียนเป็นฐาน (SBM : School -Base Management) หมายถึง การบริหารและจัดการศึกษาที่เน้นหน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นองค์การหลักในการจัดการศึกษา พร้อมมีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียน ให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบมีความอิสระ คล่องตัวในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาก่อเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วม และตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

สุวิษ ฝั่งตนเอง (2544 : 3) กล่าวว่า การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การบริหารที่โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยหลักการกระจายอำนาจ โรงเรียนจะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ด้วยวิธีการที่หลากหลายแล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียนเป็นสำคัญ โดยมีผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11) กล่าวถึง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแต่ละแห่งอาจไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน แต่ทุกโรงเรียนจะต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน คือ

1. การกระจายอำนาจ คือ อำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชน สำหรับประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา
2. การบริหารตนเอง สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปขององค์คณะบุคคล
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผน ตัดสินใจ กำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมคิดร่วมทำ
4. ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

5. การพัฒนาทั้งระบบ ปรับทั้งเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

6. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจสอบ เพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การบริหารโรงเรียนโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมได้เสียมีอิสระในการบริหารจัดการมากที่สุด เป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่โรงเรียน โรงเรียนต้องปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในผลปฏิบัติงาน

## 2. รูปแบบของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 15) ได้กล่าวถึงรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ

2.1 รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control) ระยะเวลาแรกผู้บริหารมักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน กำหนดนโยบาย วางแผน คณะกรรมการเสนอความเห็น อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

2.2 รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control) คณะกรรมการโรงเรียนจะมีครูมากที่สุด โดยมีแนวคิดที่ว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด จึงรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดี สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด

2.3 รูปแบบที่มีชุมชนเป็นหลัก (Community Control) จุดประสงค์ รูปแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ เพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน และผู้ปกครองเพื่อให้ผู้รับบริการพึงพอใจมากที่สุด แนวคิดสำคัญคือ หลักสูตรต้องตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นมากที่สุด สัดส่วนผู้ปกครองและชุมชนจะมีมากที่สุด

2.4 รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control) แนวคิดของรูปแบบการบริหารลักษณะนี้ มีความเชื่อว่า ทั้งครูและผู้ปกครองมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก โดยครูได้รับค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยสัดส่วนของครูและผู้ปกครอง/ชุมชน จะมีเท่า ๆ กันในคณะกรรมการโรงเรียน

### 3. หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 47) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไว้ดังนี้ คือ

3.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน โดยยอมรับว่าการจัดการศึกษาจะเกิดผลสำเร็จได้ต้องทำที่สถานศึกษาโดยการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา

3.2 หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกันจัดการศึกษา

3.3 หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาทำกันหลากหลาย ทั้งวัดและองค์กรท้องถิ่น ต่อมาเริ่มจัดการศึกษาให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดมาตรฐานและเอกภาพ แต่เมื่อประชาชนมากขึ้น ความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้า ไม่ตอบสนองของผู้เรียน จึงคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชน

3.4 หลักการบริหารตนเอง (Self Management) มีเป้าหมายให้โรงเรียนจัดระบบบริหารด้วยตนเอง มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานให้แก่แต่ละโรงเรียน ผลที่เกิดจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ภายใต้การบริหารในรูปแบบขององค์กรคณะบุคคล

3.5 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลย์ (Check and Balance) โดยมีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุมการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

### 4. ลักษณะสำคัญของโรงเรียนที่การบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษาการนำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือศูนย์กลางในการบริหารไปใช้ในการบริหารโรงเรียน พบว่า มีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยจะสังเกตจากลักษณะของโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม 2546 : 4 – 5)

4.1 พันธกิจของโรงเรียนต้องชัดเจน สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดและเป็นที่รับรู้ของสมาชิกทุกคน

4.2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษา ตามสภาพความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน

4.3 มุมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ มองว่าผู้ร่วมงานทุกคน เป็นคนดี มีความสามารถ มีความรับผิดชอบ สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้

4.4 การตัดสินใจในรูปแบบกระจายอำนาจ โดยคณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.5 รูปแบบภาวะผู้นำ เกื้อหนุน อำนวยความสะดวก ไม่ใช่สั่งการและชี้แนะ

4.6 รูปแบบการใช้อำนาจ ด้วยเทคนิคแห่งความรู้ ความเชี่ยวชาญ

4.7 เทคนิคการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากร เชิงกลยุทธ์เน้นที่ผลงาน แก้ปัญหาได้ตามสถานการณ์ และรู้จักระดมทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.8 บทบาทของโรงเรียน สร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขึ้นเองและมุ่งพัฒนาท้องถิ่น

4.9 บทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง เป็นการกำหนดเป้าหมายของการศึกษา

4.10 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้กระตุ้นและประสานงานให้บุคลากรร่วมมือกันปฏิบัติงานและเป็นผู้พัฒนาทรัพยากร

4.11 บทบาทครู เป็นผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนเสมอ

4.12 บทบาทผู้ปกครอง มีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนและเสมอ

4.13 บรรยากาศองค์กร เน้นการทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือ

4.14 คุณภาพผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีความรู้ มีเทคนิคการบริหารงานเรียนรู้ ตลอดเวลา พัฒนาต่อเนื่อง ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน

4.15 การประเมินประสิทธิผล ต้องประเมินทั้งระบบทั้ง Input Process และ Output เพื่อประกันคุณภาพและพัฒนาโรงเรียน

## 5. ประโยชน์ของโรงเรียนแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานถือเป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่ทำให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการเรียนการสอน ที่สำคัญคือ เป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง และมีประโยชน์ต่อโรงเรียนดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 318)

5.1 สามารถสนองความต้องการของโรงเรียนและท้องถิ่นได้ดีขึ้น

5.2 สามารถระดมผู้มีประสบการณ์มาช่วยเหลือได้มากขึ้นในรูปแบบของ

คณะกรรมการ

5.3 ครูมีขวัญและกำลังใจดีขึ้นเพราะได้มีโอกาสคิดเองทำเอง และแสดงออก  
มากขึ้น

5.4 เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ จากการร่วมตัดสินใจ

5.5 สร้างผู้นำใหม่ในทุกระดับ

5.6 เพิ่มการติดต่อสื่อสาร

5.7 ประหยัดค่าใช้จ่ายประมาณ

5.8 มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

5.9 เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตร

5.10 แก้ปัญหาความขัดแย้งได้ดี เพราะครูได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น

## แนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

### 1. ความเป็นมาของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 6-8) ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษามีความ  
มุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีความสามารถ  
และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่  
ต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ  
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของ  
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545  
ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย  
และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และ  
สถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 39 ที่ว่า

“มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง  
ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ  
และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง”

การกระจายอำนาจดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการ  
บริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base  
Management : SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถ  
จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดดังกล่าว เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ และมีความเข้มแข็ง รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 ดังนี้

“มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34(2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง”

## 2. ความหมายของนิติบุคคล

นิติบุคคล เป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นเพื่อให้มีสิทธิ หน้าที่และสามารถทำกิจการอันเป็นการก่อนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้ภายในขอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

## 3. ประเภทของนิติบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มบุคคลธรรมดาพร้อมกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่งและเพื่อให้ดำเนินกิจการนั้น ๆ ได้ นิติบุคคลจำเป็นต้องมีทรัพย์สินและสามารถทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการดำเนินกิจการ กฎหมายจึงกำหนดให้บุคคลดังกล่าวจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นตามกฎหมาย และดำเนินกิจการภายใต้นิติบุคคลเพียงคนเดียว หรือในกรณีที่เป็นการรวมทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เป็นกองทุนเพื่อดำเนินกิจการอันใดอันหนึ่ง เช่น เพื่อการศึกษา ศาสนา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาประโยชน์ และเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้วย่อมเป็นนิติบุคคล เช่น สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น

นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของเอกชนและไม่มีการใช้อำนาจมหาชน

3.2 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามกฎหมายมหาชน กล่าวคือ มีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรองที่อาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติกำหนดให้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ

นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน จึงดำเนินกิจกรรมที่เป็นบริหารสาธารณะ และมีการใช้อำนาจมหาชน เช่น กระทรวง ทบวง กรม องค์การมหาชนของรัฐ เทศบาล วัด เป็นต้น



ในกรณีสถานศึกษา สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาได้รับสถานภาพเป็นนิติบุคคล โดยบทบัญญัติในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล จึงหมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองภายในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องใช้อำนาจตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเป็นกรอบขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่และวางหลักเกณฑ์ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคลเหล่านั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

#### 4. ขอบเขตการดำเนินการของสถานศึกษา (โรงเรียน) ที่เป็นนิติบุคคล

โดยที่ทราบแล้วว่าเมื่อพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ หน่วยงานระดับภูมิภาคจะมีการบูรรวมกัน และมีการโอนสถานศึกษาทั้งที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต่าง ๆ จึงโอนมาอยู่ในสายบังคับบัญชาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้บังคับบัญชา ฉะนั้น หน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานต้นสังกัดจะมอบหมาย หรือมอบอำนาจให้ปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นกรณีสถานศึกษาได้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรง หรือจากราชการส่วนกลาง หรืออาจเป็นกรณีที่มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการ หรือมีกฎหมายเฉพาะ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาก็ได้ เช่น อำนาจของสถานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการผ่อนผันให้เด็กเข้าเรียนก่อนหรือหลังอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 หรือการมอบอำนาจให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องการ



บริหารงานบุคคล การดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ และเรื่องการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เป็นต้น ดังนั้น ขอบเขตภารกิจของสถานศึกษาจึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยผลการเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา แต่ได้เกิดจากการมอบหมายหรือมอบอำนาจหรือที่กฎหมายกำหนดดังที่กล่าวนี้

สำหรับขอบข่ายภารกิจที่สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามีรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ด้านวิชาการ ได้แก่ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4.2 ด้านงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำและเสนอขอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์

4.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

4.4 ด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งานประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร

หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ และงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

อนึ่ง แม้ว่าการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลจะต้องอาศัยการมอบอำนาจจากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือจากส่วนกลางอื่น แต่มีหลายเรื่องที่โรงเรียนจะสามารถดำเนินการได้เลย เช่น การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดข้อมูลให้เป็นระบบ ซึ่งได้แก่ ข้อมูลด้านทรัพย์สิน ด้านบุคลากร หรือด้านทั่ว ๆ ไป เป็นต้น

### ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุน และมีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ กำหนด เพื่อให้การจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ในลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่อดีต แต่ลักษณะงานและบทบาทหน้าที่ของภาระงานมีความแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 8 – 11)

ในอดีตจนถึง พ.ศ. 2428 ศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชน มีวัด บ้าน ร่วมกันจัดการศึกษาไม่มีเกณฑ์หรือระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน แต่เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่มีระบบ มีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2452 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเรียกว่า คณะกรรมการตำบล ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าธิการวัดซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้ามาเรียนและหาครูมาสอนในโรงเรียน เรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่าโรงเรียนประชาบาล ซึ่งดำรงอยู่ได้โดยอาศัยทุนทรัพย์ของประชาชน

พ.ศ. 2524 มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 โดยมีสาระสำคัญที่กำหนดแนวทางการสรรหา จำนวนคุณสมบัติ วาระและการพ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจน

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย

คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องด้วยมีข้อมูลผลการวิจัยมากมาย ยืนยันว่า การดำเนินการของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายังไม่เกิดผล สำเร็จเท่าที่ควร ทั้งความพร้อมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ ศึกษาในโรงเรียน ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ประกอบกับมีกระแสความต้องการให้คณะกรรมการ ประจำโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น

พ.ศ. 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดผล การดำเนินงานอย่างเป็นทางการ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดการประชุมทางไกล เรื่อง บทบาทคณะกรรมการโรงเรียน ประถมศึกษาดมรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งเป็นการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหาร โรงเรียนและ ประธานคณะกรรมการโรงเรียนพร้อมกันทั่วประเทศผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ประเทศไทย ช่อง 11 และวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยที่มีการถ่ายทอดสดเสียงทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2541

หลังจากคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมกับโรงเรียน ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางดำเนินการ และผลการดำเนินการมากมาย ผลจากการวิจัยมีหลายประการที่น่าสนใจ คือ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในส่วนโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ แต่การ ปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนยังเน้นการสนับสนุน การดำเนินงานของโรงเรียน มากกว่าการกำหนดนโยบายและการร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน จากผลการวิจัย ดังกล่าว ประกอบกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจ ในการจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่าย ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการจัดการศึกษาของชุมชน

กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทน พระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2547 : 12)

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

มาตรา 38 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทน พระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2547 : 94-95)

3. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546

ข้อ 6 ให้สถานศึกษามีอำนาจปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ให้แก่สถานศึกษา เว้นแต่การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ให้สถานศึกษาต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2547 : 230)

4. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

มาตรา 26 ให้คณะกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13)

4.1 กำกับ ดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษากำหนด มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.2 เสนอความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา

4.3 ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษา

4.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่น หรือตามที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 13 – 16) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ คือ

### 1. ด้านวิชาการ

1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

1.2 ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและดำเนินการตาม ระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา

## 2. ด้านงบประมาณ

2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณ ของสถานศึกษา

2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

## 3. ด้านการบริหารงานบุคคล

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 26 ให้คณะกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ดังนี้

3.1 กำกับดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่ การศึกษากำหนด

3.2 เสนอความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งของข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา

3.3 ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในสถานศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่น หรือ ตามที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย

#### 4. ด้านการบริหารทั่วไป

- 4.1 ให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
- 4.2 รับทราบ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
- 4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ บำรุงรักษา จัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด
- 4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด
- 4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น
- 4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจกรรมของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน



## ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 13-14)

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการ
2. สถานศึกษาเปิดรับสมัครหรือการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท
3. สถานศึกษาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อ
4. สถานศึกษาประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท
5. สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภทเลือกกันเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนด

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือตำบล หรือแขวงที่สถานศึกษาดังอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับเลือกเป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบล หรือแขวงใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือในท้องที่ตำบล หรือแขวงของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

สถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไปซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตามกฎกระทรวงนี้ การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำนวนกรรมการในแต่ละลักษณะและประเภทของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป

6. สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
7. สถานศึกษาดำเนินการให้กรรมการร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ

ผู้อำนวยการสถานศึกษา เสนอรายชื่อผู้ได้รับการสรรหาต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กฎกระทรวงฯ ข้อ 5(6))

การดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการเพื่อเสนอผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน

## ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

### 1. ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

การบริหารศึกษานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักทฤษฎีในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมีหลายทฤษฎีด้วยกัน ผู้บริหารจะยึดตามทฤษฎีใด ก็ต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 3 – 8) กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารไว้ดังนี้ คือ

1.1 ทฤษฎีว่าด้วยมนุษยสัมพันธ์และพฤติกรรมศาสตร์ (Human Relation and the Behavioral Sciences) กล่าวคือ ผู้บริหารจะต้องให้ความใกล้ชิด ดูแล และสอดคล้องผู้ได้บังคับบัญชา ให้ดำรงตำแหน่งสมกับคำว่าครู เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชา เข้าพบเข้าหา ตลอดเวลา รวมทั้งยินดีให้คำปรึกษาแนะนำในสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ถ้าหากเห็นว่าพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชาเบี่ยงเบนไปในทางลบ ก็ต้องหาทางช่วยเหลือแก้ไข และผู้ที่แก้ไข ต้องอาศัยหลักจิตวิทยาใช้ในการบริหารและปกครองด้วย

1.2 ทฤษฎีระบบ (System Theory) การนำเอาความคิดเชิงระบบเข้ามาใช้ในการบริหาร ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า ในปัจจุบันองค์กรมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเป็นการยากที่จะพิจารณาถึงพฤติกรรมขององค์กรให้หมดทุกแง่มุม นักบริหารสมัยใหม่จึงหันมาศึกษาพฤติกรรมขององค์กร เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบขององค์กร องค์กรเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความหมายการบริหารเชิงระบบ หมายถึง องค์กรประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีส่วนกระทบต่อปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรองค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Out put) ผลกระทบ (Impact)

1.3 ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของดักลาส แมคเกรเกอร์ (Douglas McGregor : 1960 : 98 อ้างถึงในสมยศ นาวิการ. 2538 : 77) ได้ดังนี้

1.3.1 ผู้บริหารตามทฤษฎี X บรรยากาศในองค์กรถูกควบคุมอย่างใกล้ชิด อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง ภาวะผู้นำเป็นแบบอัตตาริปไตย และการตัดสินใจเกิดจากฝ่ายเดียว ผู้บริหารตามทฤษฎี X จะสร้างบรรยากาศเหล่านี้ขึ้นมา และมีความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ดังนี้

1) คนทั่วไปไม่ชอบทำงานและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบเหนือสิ่งใด จะต้องบังคับให้คนทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

2) คนทั่วไปชอบทำตามคำสั่งชอบหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ต้องการความมั่นคง

1.3.2 ผู้บริหารตามทฤษฎี Y บรรยากาศในองค์กรไม่ตึงเครียดอำนาจหน้าที่อยู่ในส่วนกลางน้อย ภาวะผู้นำเป็นแบบประชาธิปไตยมากขึ้น การตัดสินใจมาจากหลายฝ่าย ผู้บริหารตามทฤษฎี Y จะปฏิบัติงานตามสมมติฐาน ดังนี้

ม1) คนทั่วไปจะมีการจูงใจตัวเอง มีความพอใจในการทำงานเหมือนกับการเล่นหรือพักผ่อนคนจึงไม่หลีกเลี่ยงงาน

2) คนทั่วไปจะมีการจูงใจตัวเอง มีความพอใจการทำงาน ดังนั้น การขู่เชิญบังคับจิตใจ จึงไม่ใช่การจูงใจแต่เพียงอย่างเดียว

3) ข้อผูกพันเป็นองค์ประกอบอันสำคัญของการจูงใจ

4) การได้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม คนทั่วไปจะเรียนรู้และยอมรับ ยิ่งกว่านั้นคนยังแสวงหาความรับผิดชอบอีกด้วย

5) คุณสมบัติที่ดี เช่น มีความเฉลียวฉลาด ว่องไว มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร

6) ภายใต้องค์กรสมัยใหม่ สติปัญญาและศักยภาพยังไม่ถูกนำมาใช้ทั้งหมด

## 2. ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จากการรวบรวมของ สุกลักษณ์ อังคนินันท์ (2537 : 38 - 39) มีดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีของพาร์สันส์ (Parson's role theory) พาร์สันส์ เป็นนักสังคมวิทยา เขากล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว จากทฤษฎีของพาร์สันส์ จะเห็นได้ชัดเจน เช่น จากสังคมเล็ก ๆ ในบทบาททุกคนจะต้องรู้จักและติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดรู้จักปฏิบัติตนต่อบิดา มารดา ญาติพี่น้องให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันมีความสามัคคีต่อกัน

ส่วนในสังคมที่กว้างขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา สถานที่ทำงาน เป็นต้น บุคคลในสถานที่ดังกล่าวจะต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้สะดวกแก่การทำงานร่วมกัน ทุกคนในสังคมยิ่งรู้จักกันมากเท่าใด ความคล่องตัวและความเป็นปึกแผ่นของสังคมยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

2.2 ทฤษฎีของมอร์ตัน (Morton's role theory) มอร์ตัน เป็นนักสังคมวิทยา เขากล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไป ซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นกับลักษณะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

2.3 ทฤษฎีของโฮมันส์ (Homann's role theory) โฮมันส์ เป็นนักสังคมวิทยา เขากล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นครู ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

2.4 ทฤษฎีของกู๊ด (Good's role theory) กู๊ด เป็นนักสังคมวิทยา เขากล่าวว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ

2.5 ทฤษฎีของกัสกิน (Guskin's role theory) กัสกิน เป็นนักสังคมวิทยา เขากล่าวว่า พฤติกรรมของแต่ละบุคคล คือ ผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า บทบาท คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่ง หรือ สถานภาพของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือบุคคลทั่วไป ถ้าตำแหน่ง หรือสถานภาพเปลี่ยนไป บทบาทก็อาจจะเปลี่ยนไปด้วยและถ้าบุคคลใดในสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้นเท่าใดบทบาทก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม บทบาท หรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งมีความสำคัญมาก เช่น ผู้บังคับบัญชาบางคนมีบทบาทนุ่มนวล ส่วนบางคนมีบทบาทเด็ดขาด เผด็จการ เป็นต้น ในสังคมที่ตีบทบาททุกบทบาทควรมีตำแหน่ง และตำแหน่งทุกตำแหน่งควรมีบทบาท มิฉะนั้นก็เป็นการสูญเสียพลังงานที่สำคัญ โดยเปล่าประโยชน์ในสังคม ดังนั้น บทบาทในสังคมที่ไม่เจริญเท่าที่ควรเพราะมีตำแหน่งที่ไม่มีบทบาท หรือบทบาทที่ไม่มีตำแหน่ง

### 3. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Need Theory) ของ อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow)

อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Maslow, 1970 : 69-80) ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจมนุษย์ โดยมีความคิดว่า ความต้องการของมนุษย์เป็นขั้นตอน ถ้าความต้องการอันหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการถัดไปที่สูงกว่าที่จะเกิดขึ้น ความต้องการนี้ แบ่งออกได้ 5 ขั้นตอนคือ

3.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความ ต้องการทางเพศ เป็นต้น ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการด้านร่างกายไม่ได้รับการตอบสนองเลย ในด้านนี้โดยปกติแล้วองค์กรทุกแห่งมักจะตอบสนองความต้องการของแต่ละคนด้วยวิธีการทางอ้อม คือ การจ่ายเงินค่าจ้าง

3.2 ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security or Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่าง ๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัย จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัย จากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนความมั่นคงนั้น

หมายถึง ความต้องการความมั่นคงในการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน สถานะทางสังคม

3.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belongings Needs) ภายหลังจากที่ได้รับการสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้วก็就会有ความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคล

3.4 ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในทางสังคม (Esteem or Status Needs) ความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่จะประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ ความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความรู้ความสามารถ และความสำคัญในตัวของตัวเอง รวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นหรือ อยากที่จะให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

3.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) ลำดับขั้นความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ก็คือความต้องการที่อยากจะประสบความสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานที่อยากได้รับผลสำเร็จในสิ่งอันสูงสุดในที่ขณะของคุณ

มาสโลว์ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความต้องการของคนที่มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาจะประกอบไปด้วย 2 ประการ คือ

1. หลักการแห่งความขาดตกบกพร่อง (The Deficit Principle) ความขาดตกบกพร่องในชีวิตประจำวันของคนที่ได้รับอยู่เสมอ จะทำให้ความต้องการที่เป็นความพอใจของคนที่ไม่เป็นตัวเองให้เกิดพฤติกรรมในด้านอื่นอีกต่อไป คนเหล่านี้ก็จะเกิดความพอใจในสภาพที่ตนเป็นอยู่ และพอใจความขาดแคลนต่าง ๆ ในชีวิต โดยถือเป็นเรื่องธรรมดา

2. หลักการแห่งความเจริญก้าวหน้า (The Progression Principle) กล่าวคือ ลำดับขั้นของความต้องการทั้ง 5 ระดับ จะขึ้นไปตามลำดับที่กำหนดไว้จากระดับต่ำไประดับสูงกว่า และความต้องการของคนในแต่ละระดับจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการของระดับที่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้วนั้น

จะเห็นว่าความต้องการสิ่งที่ไม่ได้รับความรู้สึกละเลยของมนุษย์ทุกคนความรู้สึกละเลยเช่นนี้ทำให้พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนถูกจำกัด ไม่มีการแสวงหาอีกต่อไปและจะเกิดความรู้สึกละเลยตกในสภาพที่ตนเป็นอยู่ ตัวอย่างเช่น เมื่อคนได้รับการสนองความต้องการอยู่ในระดับหนึ่งแล้วอย่างสมบูรณ์ ก็อยากที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการอีกในระดับสูงกว่า

แต่มีข้อจำกัด ที่เป็นอุปสรรค ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่ หรือไม่สำเร็จตามความต้องการสิ่งนี้จะทำให้คนเราหยุดการแสวงหา ท้อถอย และจะยอมรับสภาพไม่มีการดิ้นรนอีกต่อไป ในทิศทางตรงกันข้าม ถ้าความต้องการในระดับต่ำกว่าในแต่ละระดับได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่ คนก็จะเกิดความต้องการในขั้นต่อไปอีกจนกระทั่งบรรลุถึงความต้องการระดับสูงสุด คือ การได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization)

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 1. งานวิจัยภายในประเทศ

พิทักษ์ จอมเมือง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีสถานภาพต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียน และศิษย์เก่าของโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน

เรืองยศ พงนุสนธิ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่าทั้งประธานกรรมการ และผู้บริหารเห็นว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียน โดยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสำคัญของการปฏิบัติงานตามบทบาท คือ กรรมการโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษา ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการมีเวลาในการปฏิบัติงานน้อย ส่วนสาเหตุสำคัญของปัญหา คือ กรรมการโรงเรียนมีการอบรมพัฒนาตนเองน้อย มีภารกิจงานมากและมีพื้นฐานทางการศึกษาคำ และประธานกรรมการและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียน โดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน



ประยูทธ เจริญชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการประถมศึกษา ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานไม่ต่างกัน

บุญมี เชาระกำ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า กรรมการโรงเรียนประถมศึกษามีระดับการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสถียร แก้วพระปราบ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาทั้งส่วนรวมและรายด้าน มีสถานภาพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการข้าราชการครูในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการที่เป็นบุคคลภายนอก

สมหวัง มหาวัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและจำแนกตามสภาพของคณะกรรมการ มีความคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นข้าราชการ โดยรวมและรายด้าน มากกว่าคณะกรรมการที่ไม่เป็นข้าราชการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แต่มีความคิดเห็นอีก 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา  
ขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านส่งเสริมและสนับสนุน  
ให้เด็กทุนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และด้าน  
เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรภาครัฐและ  
เอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและ  
ท้องถิ่นปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติตามบทบาท  
หน้าที่ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเห็นชอบแผนปฏิบัติการ  
ประจำปีของสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ  
.05 โดยเพศชายจะปฏิบัติมากกว่าเพศหญิง

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานตาม  
บทบาทหน้าที่ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบ  
ความแตกต่างรายคู่ พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานแตกต่างกับคณะกรรมการ  
ตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงาน  
มากกว่าคณะกรรมการตำแหน่งอื่น คู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาท  
หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรเน้นการประชาสัมพันธ์เรื่อง  
ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการควรเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ  
ควรสนับสนุนให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์แก่คณะกรรมการ การบริหารงบประมาณต้อง  
โปร่งใส ควรติดตามประเมินเป็นระยะ

วรวรรณ เกื่อนนาดี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน สังกัดกรมสามัญ  
ศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันปัญหา ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ  
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับ  
ปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้าน  
การบริหารทั่วไป ส่วนความต้องการในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ  
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก  
ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านบริหารทั่วไป

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบัน ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 สภาพปัญหา ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวิชาการ และด้านบริหารงานบุคคล มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ความต้องการด้านวิชาการ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระพีพัฒน์ สิริจันทร์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการ ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและผู้แทนจากองค์กรอื่น พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน การเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และผู้แทนจากองค์กรอื่น โดยรวมพบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน จำนวน 11 ด้าน และมีปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบที่เห็นสมควร โดยผู้แทนจากองค์กรอื่นมีปัญหามากกว่า

สตาร์ตน์ สิริจันทร์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของคณะครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอน้ำพอง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านบริหารทั่วไป โดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับ

ปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับ ด้านวิชาการ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ

การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู และผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

อดุลย์ศักดิ์ บุญเอก (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ 3.43, 3.32, และ 3.32 ได้แก่ ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงาน ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และด้านการปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ข้อเสนอแนะให้โรงเรียนประสานงานและร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ทั้ง 12 ด้าน ให้มากขึ้น ให้โรงเรียนตระหนักและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้โรงเรียนเตรียมการวางแผน ปฏิบัติตามแผนและมีการวัดและประเมินผล

โดยให้คณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบ เสนอแนะและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

อภิเชษฐ์ พาลี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานตามขนาดโรงเรียนปรากฏว่า มีการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กไม่มีความแตกต่างกัน

2. แนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีผู้เสนอมากที่สุดคือ ควรจัดสวัสดิการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น เบี้ยประชุม งบประมาณสนับสนุนการอบรมสัมมนา ค่าตอบแทน หรือสวัสดิการอื่น ๆ รองลงมา 5 ข้อ ได้แก่ ควรมีการอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นประจำ ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้รู้บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ระบุแผนการดำเนินงานและมอบหมายหน้าที่ปฏิบัติที่แน่นอน ควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนโดยประสานงานผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น และควรสร้างแรงจูงใจ และความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่ผู้แทนครูและผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้น

พิเชฐ บุญชม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจันทหารจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมทุกคนเห็นว่าปัญหาปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาตามสภาพกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กรรมการภายในสถานศึกษาและกรรมการภายนอกสถานศึกษาทั้งสองสถานะภาพ มีปัญหาการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

เชชม จันทะวงษ์ศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมและหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสองกลุ่มได้ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน และเมื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ระหว่างข้าราชการครูและไม่เป็นข้าราชการครู ทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 12 ด้าน มีความแตกต่างกันทุกด้าน

ธีระ รุญเจริญ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่คณะกรรมการ สาระบัญญัติใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพ ในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำหลักสูตร การกำกับติดตามการจัดการศึกษาของโรงเรียน การวางแผนการบริหารและการประเมินผลแผนและโครงการ ในระดับปานกลาง
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ในระดับค่อนข้างมาก
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในระดับค่อนข้างมาก
5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ เวลา การมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียน และผู้บริหารและครูไม่ให้ความสำคัญ ในระดับปานกลาง



6. คณะกรรมการมีความต้องการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับแนวปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตร แนวการจัดการศึกษา และการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษายุคใหม่ และการวางแผนการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในระดับมาก

7. ผู้บริหารโรงเรียนและครูยอมรับในความสำคัญ ความรู้ ความเหมาะสมขององค์ประกอบ ความตั้งใจ ความรับผิดชอบ การเสียสละ การมีอุดมการณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับดี

ประมวล อัครชาติศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอแกลง ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านกำกับและติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน และด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและ หรือ คณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรจัดสวัสดิการค่าตอบแทน หรือสวัสดิการอื่น ๆ เช่น เบี้ยเลี้ยงการประชุม งบประมาณสนับสนุนการอบรมสัมมนา



การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใสและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอยู่เสมอ งานวิชาการ ควรตอบสนองความต้องการของชุมชนและทันต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ควรให้ คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาอย่างจริงจัง ควรจัด อบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

อายุπάν สยามประโคน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้น ที่ 1-3 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ หนองกุงศรี ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอหนองกุงศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามสถานภาพ ปรากฏว่าผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษามีระดับการปฏิบัติงานโดยรวมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทุกกลุ่ม อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ  $p < .05$  เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับ การปฏิบัติงานสูงสุด รองลงมาคือ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนผู้ปกครอง ตามลำดับ แนวทางการปรับปรุงระดับ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีผู้เสนอแนะ ได้แก่ โรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรร่วมกำหนดนโยบายและแผน พัฒนาสถานศึกษาในระยะ 3-5 ปี เพื่อทราบแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการที่สามารถปฏิบัติได้จริงอย่างเป็น ประจําและต่อเนื่อง ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ข้อคิดและข้อสรุปตลอดจนการให้ความเห็นชอบ ควรกำหนดระยะเวลาในการประชุม การปฏิบัติงานและการประเมินโครงการร่วมกัน โรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานควรมีการประชาสัมพันธ์หน่วยงานและผลการปฏิบัติงานให้ชุมชนรับทราบ

## 2. งานวิจัยต่างประเทศ

หวัง (Hwang. 1997 : 2768-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่น-ชุมชนกับมาตรการวัดผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาในโรงเรียนระดับท้องถิ่น ในมลรัฐเท็กซัส ผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นกับผลการเรียนและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ชุมชนที่มีความคิดค่อนข้างเสรีมากกว่าจะมีนักเรียนปีสุดท้ายที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินเกณฑ์ของ SAT และ ACT และมีค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมากกว่าชุมชนที่มีแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจนโยบายการศึกษา การที่ชุมชนมีอุดมการณ์ทางการเมืองเสรีมากขึ้น ไม่ได้ยืนยันว่าจะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น ตามมาตรการที่ใช้วัด และค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในชุมชนที่มีความคิดเสรีมากกว่าจะมีสูงกว่าทางโรงเรียนในชุมชนที่มีแนวความคิดอนุรักษ์นิยม

มิลเลอร์ (Miller. 1998 : 475) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในมลรัฐสแตรคเจอร์เจียน เขาได้ทำการศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในปัจจุบัน และบทบาทหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัย พบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียนมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนมีความต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็มบทบาท และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีคณะกรรมการโรงเรียน

คอลลาโซ-เบเกอร์ (Collazo-Baker. 2000 : 6104A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และการใช้ยุทธศาสตร์การจัดการขอบเขตในการมีบทบาทขยายขอบเขต บทบาทการทำงานของผู้นำโดยศึกษาเฉพาะกรณีจากผู้บริหารโรงเรียนชุมชน 4 คน และผู้นำชุมชน 4 คน ผลการวิจัย พบว่า ครูใหญ่และผู้นำชุมชนรับรู้เกี่ยวกับโรงเรียนบริหารหน้าที่อย่างสมบูรณ์ เบ็ดเสร็จว่าเป็นองค์การที่ซับซ้อนและเป็นผลลัพธ์ต้องทำหน้าที่เป็นระบบเปิดในการสร้างความสัมพันธ์ บรรยากาศ และความรู้สึกรักของโรงเรียน แต่โรงเรียนของตนเองยังเป็นระบบปิด ทั้งโรงเรียน ทั้งในเรื่องงานในหน้าที่ อำนาจ การควบคุมและรูปแบบการทำงาน ผู้นำรับรู้สภาพแวดล้อมภายนอก (ชุมชน) มีพลังทางบวกต่อโรงเรียน ผู้นำใช้ยุทธศาสตร์การขยายขอบเขตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทเฉพาะอย่างของโรงเรียนในการจัดการกับสภาพแวดล้อมภายนอก มีเพียงโรงเรียนเดียวที่ใช้ยุทธศาสตร์การสร้างหุ้นส่วนและการปฏิสัมพันธ์กับผู้นำใน

โรงเรียนอื่น ผู้นำรับรู้วาทบทวนความเป็นผู้นำต้องเป็นแบบอย่างของการมีบทบาทที่เหมาะสม เป็นผู้ทำงานแบบเลี้ยง เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เป็นสื่อกลางในการทำให้บุคลากรทำงาน เป็นผู้ที่มีความอิสระและต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดจนเป็นผู้จัดการขอบเขตด้วย

ฮรูบี (Hruby. 2001 : 63-02A) ได้ศึกษาความเข้าใจของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นศึกษาเรื่องหลักสูตรและการสอน ภาวะผู้นำในโรงเรียน และ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวในปริมาณที่แตกต่างกันไป การที่ผู้นำของโรงเรียนมีอำนาจควบคุมมากเกินไป มีผลกระทบต่อ การรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้เกิดบรรยากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมเชิงประชาธิปไตย นอกจากนี้ครูใหญ่ยังมีบทบาทในการควบคุมการตัดสินใจ และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ค่อยมีโอกาสในการสื่อสารและร่วมมือกับครูใหญ่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีพลังอำนาจเพียงพอในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและความเชี่ยวชาญ หรือการมีผลต่อการตัดสินใจของครูใหญ่ ดังนั้น ถ้าต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีเพิ่มขึ้นและดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทร่วมอย่างจริงจังกับโรงเรียน

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีสถานภาพต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01